List 23. **NOVICE** Tečaj XXXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhaj ajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr.. za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 7. junija 1876.

Obseg: Šest glavnih zapoved gozdnega gospodarstva. (Konec.) — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dalje.) — Živinozdravniška skušnja. — Pôk v Carigradu. — Spomin na Palackega. — O zadevah Wolfovega slovarja. — Mnogovrstne novice. — Mati ga izdá. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Šest glavnih zapoved gozdnega gospodarstva.

Gospodarjem na srce poklada Ad. Trientl.

(Konec.)

Druga zapoved: Brž ko je les v gozdu posekan, treba skrbeti, da drug izraste; vsaj se tudi na polji vsako leto mora skrbeti za novo žetev. Ni pa zadosti že to, da se nov zárod zaseje, ampak treba skrbeti tudi za to, da se zasejano ohrani. Dokler drevje mladega gozda ni toliko od zemlje odrastlo, da ga zob paseče se živine doseči ne more, ne sme nobeno živinče v gozd. Ako se to vendar zgodí, je še velika sreča, če se v kakih 10 ali 20 letih zopet poraste, večidel pa je ves zárod vničen, vzlasti v viših, malo rodovitnih hribih.

Tretja zapoved: Mlademu gozdu ne sme se nič stelje jemati, starim gozdom pa le takrat, ko je veter velike kupe listja na kupe nanesel, ali kjer je gozd zeló senčnat, da mahú veliko raste in zemljo premokro dela, ali kjer se je toliko stelje nabralo, da ne moreš ne semena sejati ne sadík zasaditi, pa tudi sama posev ne more v zemljo zarad preobilne stelje.

Stelja je odeja, ki pozimi zemljo varuje prehudega mraza, poleti pa presilne vročine in suše, — ona zadržuje prehitri odtok deževnice in da silni livi zemlje ne odnesó, — ona, in to je poglavitna korist stelje, je gnoj drevju. Vsako leto namreč raste listje ali špičevje na drevji; ko odpade, strohní, strohnélo pa posrkajo koreninice kot živež, ki gré v drevo zopet nazaj, da raste in vsako leto debeleje prihaja. Skušnje kažejo, da eni in isti živež v onem času, ko je drevje za posék dorastlo, vsaj desetkrat skozi drevesa okoli gré. Zato ni nič tako zeló škodljivega gozdu in njegovi zemlji, kakor to, če se mu stelja ropa, katera je drevju, ki ne more samo od zraka in vode živeti, glavna hrana. Roparji stelje so krivi, če drevje pod zlo gré in da se tudi gozdno zemljišče tako izpije, da sto in sto let nič pravega ne raste ondi.

Četrta zapoved: Silno škodljivo je tudi drevje klestiti (obsekavati). Izgovor za to obsekavanje, da gospodar veliko stelje potrebuje, je skozi in skozi laž, laž je, da je toliko stelje potreba za snažnost živine v hlevu, vsaj vidimo živino čedno pri tacih gospodarjih, ki ne nastiljajo živini veliko in stelje tudi nimajo; nasproti pa so hlevi grozno nečedni pri tacih ljudéh, ki ropajo gozde. Laž je tudi, da je toliko nastelje treba poljedelstvu, kajti senožeti ne potrebujejo nikakoršne stelje, polje je sicer potrebuje veliko, pa toliko se je vendar iz gozda še po drugem pametnem načinu dobiti more. Varuje naj se tedaj raje gozd, pa ne dopušča se, da se mastna gnojnica čez pota razliva. Opozorujem pa tukaj gospodarje na šoto, ki je izvrstna stelja in gnojivo za suhe njive, ni je boljše stelje, kakor je šota, kajti suha in zdrobljena se napije gnojnice, katero na suhem polju mokroto dolgo časa v sebi drži. Senožetim in pa mokremu polju se ne prileže.

Peta zapoved: Nikoli se ne smejo navrtati drevesa, da bi, kakor iz soda, têkla smôla iz njih. S tem se pokončá gozd. Tu in tam so pa roparji smolarji, ki nalašč navrtajo vsako drevo, v katerem čutijo smôle kaj, občine pa so premalo umne ali so preveč zanikerne, da bi se krepko zoperstavile roparskemu smolarstvu!

Šesta zapoved: Silna potreba je, da se vsako v gozdu posekano drevó nemudoma olubi, obéli ali omlají in odsekane veje nagloma iz gozda spravijo, da se lubadar (črv) v njem ne zaredí. Strašna je škoda, katero gozdom ta mrčes dela, ki je zadnja leta po Českem, Moravskem, Tirolskem in drugod na milijone goldinarjev škode naredil. (Tudi na gorenskem Kranjskem je že po tem črvu škoda velika.) Treba tedaj posekano drevó koj omajiti, odsekane veje iz gozda odpraviti, drobne za steljo posekati, debele pa tako rahlo na skladonvico zložiti, da se hitro posušijo.

To je 6 glavnih zapoved, da ohranimo zaklad gozdov in da pospešimo njihovo rast tako, da nam in naslednikom našim iz gozdnega kapitala dohajajo dobre obresti (činži).

Ta načela umnega gospodarstva morajo prešiniti ljudstvo, — vse drugo ne pomaga nič in ne more pomagati nič, če tudi k vsacemu drevescu postavimo žandarja!

Če ljudstvo velike imenitnosti gozdov za svoje potrebe, za svoje dohodke, za varstvo gorskih strmín, za vzdržanje polju potrebne vlažnosti in prijetnega podnebja (klime) samo ne pripoznava in svojih gozdov ne varuje in umno ž njim ne ravná, kdo drug pa bode to storil? In če celó ljudstvo se zoperstavlja koristnim postavam, kaj hoče biti iz vsega tega? Kaj druzega kot to, da bodo vnukov vnuki kleli nespametno gospodarstvo svojih očetov in starih očetov!

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta

vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca maja.

Dné	Leta	
28.	1677.	je padlo v Ermendorfu pri Grossenhainu na Saksonskem z zraka mnogo medenega (kuprenega) kamnja.
28.	1764.	Razglas patenta cesarice Marije Terezije v povzdigo sviloreje v našem cesarstvu; temu patentu je bil pridjan tudi dotični poduk.
29.	1829.	je umrl Sir Humphrey Davy (beri Dêví), predsednik akademije znanosti v Londonu, slavni naravoslovec in oče kmetijske kemije.
29.	1865.	se je goveja kuga po Ruskih govedih, ki so bila v luko Hull pripeljana, zatrosila po Angleškem in ondi v tem letu pomorila 253.732 goved, 52.415 pa so jih kuge sumljivih poklali.
29.	1865.	je bila prva razstava pitane živine v Frankfurtu ob Mainu na Nemškem.
30.	1869.	je bila oklicana državna vodna postava v našem cesarstvu.
31.	1740.	je umrl Pruski kralj Friderik Viljem I., on je bil jako iskren pospešitelj ljudskih šol, obrtnijstva in še posebno kmetijstva.
31.	1856.	Grozne hude ure s točo so veliko škode naredile v Avstriji, Nemčiji in Švici; nastopile so velike povodnje na Francoskem in v Švici.

Meseca junija.

2.	1640.	Véliki vojvoda Ferdinand Medici II. je ustanovil v San Rossore poleg Pise v Toskani velblodnjak, v katerem še dandanes izrejajo velblode (kamele) za menažerije in take ljudi, ki velblode po svetu kažejo; navadno imajo 300 glav te živine ondi za pleme.
2.	1868.	prva svetovna razstava kosilnic v Berolinu.

(Dalje prihodnjič.)

Gopodarske skušnje.

* *Gnojnica se rabi pri sadnih drevesih* prav z velikim vspehom, če se spomladi ali v poletnem času pri suhem vremenu drevesna koža ž njo namaže. Mah, zajednice, mrčesi in zalege se s tem na sadnem drevesu popolno vničijo.

* *Za čistenje sodov* je celo dobra voda pomešana z moko ali otrobi. Ta voda se pusti toliko časa v posodi, da nekoliko zavre. Posoda postane čista, zgubi tudi po plesnobi duh, in voda se lahko porabi še za prešiče.

Gospodarske novice.

* *Kako varno je treba z ovcami na frišni paši ravnati*, kaže sledeča dogodba: Nek mesar blizo Prage na Českem je imel na svoji pristavi „Andelka“ 200 ovác, ki so bile 22. dne p. m. na deteljišču na paši. Koj drugi dan jih je poginilo 80, več pa še tudi nevarno bolnih bilo. Škode ima mesar nad 1000 gold.

* *Dornberški vinorejci so tudi letos napravili razstavo vin,* katera so po načelih umnega kletarstva izdelali. Radostno moremo poročati, da je presojevalna komisija, sestavljena iz učiteljstva deželne kmetijske šole in treh praktičnih vinorejcev iz Dornberga, gg. F. Kršovani-ja, ki je celo razstavo vodil, župana Sinigoja in Mrevle ta pripoznala, da so Dornberčani lep korak v izboljševanji vina storili, kajti pri razstavi leta 1875 (1. maja) so se nahajale pri marsikaterih vinih napake na pr. cik, nečistost, neprijeten okus, preobilna zagoltnost, preobilna kislina, a letos je bilo le malo vin, katera so imela cik ali slabi okus itd. Večina vina je bila prav dobra, prijetnega okusa, lepe čistosti in črna vina ne cikasta, ne pretrpka. Kakor pri prvi razstavi smo se tudi letos prepričali, da Dornberška pokrajina je pač naravno silno obdarjen kraj, v katerem raste žlahna a tudi močna vinska kapljica. Preiskovalo se je pri razstavljenih vinih, koliko imajo alkohola, koliko vinske kisline in reči smemo, da večina vin je imela več od 10% alkohola in ne nad 7% vinske kisline, kar je gotovo znak dobrega močnega vina.

„Gosp. List.“

Živinozdravniška skušnja.

* *Za garje pri živini* se rabi 1 del karbolove kisline, 1 del petroleja in 18 delov Laškega olja. — S tem se ona mesta, kjer se garje nahajajo, namažejo. Če so garje prav hude, se vzame nekoliko več petroleja in karbolove kisline. Tudi 30 delov vode pomešane z 1 delom karbolove kisline jako hitro garje odpravi. To zdravilo ni drago.

Politične stvari.

Pôk v Carigradu.

V zadnjih „Novicah“ že smo naznanili, da so Turški „softe“ in „ulemi“ prekucnili sultana Abdul Adšida raz prestola in dali mu naslednika, ki je „meso od mesa njihovega“. Marsikdo se bo morda čudil, da ima Turška duhovščina toliko moči, da kar ministre in celó prestol prekucuje; temu se bo čudil tem bolj, ker je po koranu sultan ob enem tudi najviši verski vladar. Od kod tedaj ta moč, ta predrznost Turškega duhovenstva? To vprašanje je rešeno, če povemo, da za duhovstvom — kakor drugje — tiči tudi na Turškem narod, t. j. mohamedansko prebivalstvo.

Prejšnji sultan, kolikor toliko po Evropski šegi odgojen, ni bil všeč koranski duhovščini. V vsaki državi je veliko nezadovoljnih ljudí, in če so tudi načela njihova sicer si nasprotna, — v sovraštvu do vzajemnega nasprotnika se zedinijo. Na Turškem, kjer ministri in drugi veljaki padajo, kakor črvivo sadje raz dreves, je sultan imel med sovražniki vse odstavljene ministre in sploh više uradnike in ti so se v sovraštvu in nakanih zoper sultana bratili z Mohamedovo duhovščino. Vsak propadli mogočnjak pa ima nekoliko privržencev, in tako se naredi sčasoma močna stranka zoper onega, po čegar volji se je tem kaka krivica ali neprijetnost zgodila.

Na ta način je sultan Abdul Adšid zbral sebi nasproti močno stranko, na katere čelu je bila Turška duhovščina. Ta ga je prej že prisilila, da je zamenil prejšnjega, drugovercem nasproti bolj potrpežljivega ministra nauka z novim ministrom, ki je po vsem veren mohamedanec in strog koranec. Od tega koraka do druzega ni bilo daleč, za ministrom nauka ali „Islama“ prišel je sultan sam na vrsto, ki ni izpolnoval po vsem prerokovih zapovedi. Turška duhovščina, podpirana po gori opisanih velikaših, iskala si je druzega

kalifa, boljšega „prerokovega namestnika“, in ta se ji je zdel stričnik sultanov, Murad-Efendi, ker je obljubil in se jim zdel tudi sposoben za to, da spolni vse njihove želje in da bo sultan „po prerokovi volji“.

Ta prevrača se je že dolgo pletla, a prav zdaj je prišel pravi čas, da se izvrši. Vojaki in uradniki niso dobivali plače, tedaj je tudi med njimi se razširila nezadovoljnost z vlado, s sultanom samim. Vrh tega je Turke gotovo jezilo to, da njihova vojna ne more potlačiti ustaje. Ni se toraj čuditi, če se je Turkov sploh lotila nevolja in da so jeli misliti, da sultanu ni posebno mar za slavo Turškega cesarstva in mohamedanstva.

Da Turčija pod nespretnimi rokami Abdul Adšida propada in hira, to sta, kakor je zdaj jasno, razvidela Mithad- in Hussein-paša. Oba sta, kakor pravimo, „strašna“, odločna značaja, — prvi v politiki, drugi v vojništvu, ker je stari Turčin in za Mohamedovo vero goreč. Po teh je razviden tedaj program, katerega hoče zdaj nastopiti Turčija.

Abdul Adšid ni prvi, ki je tako nagloma in silovito končal svoje vladanje. Enakih dogodeb je Turška zgodovina polna. Turški sultani so bili ali v vojski ubiti, ali pa v serailu zadavljeni po svojih žlahtnikih. V Turčiji namreč po zapovedi koranovi ne pride vladarstvo od očeta do sina, ampak do najstarejšega uda dinastije. Zato je vsak prejšnji sultan, če je videl, da je kak ud starejši od njegovega sina, dal onega s pota spraviti. Tudi sedanji sultan je bil na skrivnem odgojen in tako varovan sile prednika svojega. Da bi bil on energičen, kakor veliko njegovih prednikov, bil bi dal stričnika svojega, sedanjega sultana Murad Efendija, na enak način s pota spraviti; saj je izgledov dovolj, da so sinovi očete, strici stričnike, bratranci bratrance Mohamedu pošiljali, da so sebi in sinom hranili Turški prestol. Al Abdul-Adšid je bil morda preveč Evropejec, človek, ki ni hotel preliti krvi stričnika svojega, sicer bi bil njegov naslednik najstarejši sin njegov. Tedaj je sam kriv svoje osode. Bil je preboječ, prebabji, ker se je dal odstaviti res kakor „baba“. Se vé, da ves civilizirani in človeški svet odobruje vsaj v tem obziru njegovo bojazljivost iz obče človeškega stališča, a po Turških pojmih bil je „baba“ in zakrivil svojo osodo sam.

Naslednik njegov, Murad-Efendi, je sicer čisto neznan človek, a po prijateljih se človek spozná. Prijatelji pa, ki so ga na sultanski divan posadili, so Turki, to je, mohamedanci v najnatančnejšem pomenu besede. „Mohamedova vera“, to je „Turčija je v nevarnosti“ — to je njihov krik. Rimljani so ob času nevarnosti sestavljali „triumvirate“; tudi Turki so zdaj to storili. Njihovi „triumviri“ so namreč Midhad-Avni- in Ali-paša. Prvi ima za-se poverjenje Angleške, Avstrije, Nemčije in Francoske, drugi ima veljavo pri vojni, tretji pa je vzrok, da se je vojna poslala na mejo Črnogorsko in Srbsko.

Velike pomenljivosti in kar utegne politiko Evropskih držav v vzhodnem vprašanji mahoma zasukati, je to, da Rusiji ni več prijazna Turčija; ker tedaj Rusija nima več vpliva, pritiskala bo od zunaj; morda je tega pritiskanja nasledek ta, da ste Srbija in Črnagora odločili vojsko, katero boste zdaj zdaj Turčiji napovedali. Zdaj bodo reforme diktirali topovi.

Turku prijaznim listom je kaj všeč, da je Rusija zdaj ob ves vpliv v Carigradu. Sultan Abdul Adšid jim ravno za tega del ni bil po volji, ker se je dal po Ruskem poslancu Ignatievu kolikor toliko voditi. Nada do rešitve Turčije napoti na vrat na nos proklamirane ustave (konstitucije) pa je na pesek zidana, kajti Rusija novega sultana gotovo ne bo pripoznala, a tudi če bi ga, Turki se gotovo ne bodo vdali nobeni ustavi po Evropskem stroji narejeni, po kateri bi drugoverci imeli enake pravice ž njimi. Taki ustavi bi se vdali še najmanj zdaj, ko je ves divan iz zagrizenih mohamedancev sestavljen.

Ob kratkem je sodba o Turčiji najbolj prava zdaj ta: skala se je vtrgala in dere navzdol; vstavil je nihče več ne bo.

Spomin na Palackega.

„Franja Palackega ni več!“

Tako vzdihujejo Češki listi in z njimi tudi druge slovanske novine. Palacky je izdihnil svojo blago dušo ter se je preselil v oni kraj, katerega nam vera zaznamuje kot zavetje mirú in kot izvor vse sreče.

Naj v spomin neumrlemu slovanskemu rodoljubu iz „Politik“ prestavimo sledeče vrstice v naš list.

Ako umrje posamesnik in ga sprejme v svoje naročje hladni grob, žaluje za njim le majhna množica ljudí; res da neizmerna bolečina mnogokrat stiska srca rodovine in prijateljev njegovih, brezkonečno žalovanje napolnuje prsi njihove in solzno okó vidi, da je nastalo v življenji brezdno, katero se njim ne dá nikakor več napolniti. Al velikega svetá, človeštva, ne gine to žalovanje. Človek je namreč le list na velikem drevesu človeštva, in če ostra sapa smrti odtrga ta list, naredí se prostor drugemu brstu. Iz gomile jednega kalí novo življenje prihodnjim rodovom. To je véliki red svetá, kateremu nasproti človek stojí nezmožen, čakajoč ure, ko jo bode pihnil vihar življenja raz vej.

Ako pa se iz kroga živih loči mož, katerega je na milijone ljudí častilo in imenovalo „svojega očeta“, potem se človeku dozdeva v prvem trenutku nesrečne dogodbe, kakor da se je ustavilo svetovno kolo, kakor da je nemila osoda mu zapovedala, naj bode konec njegovemu teku.

Franjo Palacky bil je oče svojemu narodu. Od vrhuncev Sudetov do nižin Morave, v priprostih kočah posamesnih dolin, kakor v ponosnih palačah kraljevega glavnega mesta, povsodi se je imenovalo njegovo imé kot prvaka naroda, — povsodi, kjer se glasí českoslovanski jezik, vžival je on presrčno ljubezen, neizmerno spoštovanje, — da! spoštovanje takošno, kakoršno je vžival in vživa le redko kedo; povsodi se je poslušala njegova beseda kakor orakel, in bila je izvòr modrosti za milijone in milijone.

In ta oče se je poslovil iz kroga svoje družine! Ako sreče mila zvezda sveti kakemu narodu, mirnega srca more premagati tudi največo bolečino; — ako pa kak zatiran narod napenja vse svoje žile za svoj obstanek, — ako on vkljub temu boju ima strah, da ne bi ga prognali iz tal, katere je podedoval, potem se mnogo hujše čuti velikost izgube onega možá, ki je probudil narod svoj v novo življenje in ga vzgojil, kajti nesreča združuje nesrečne trdnejše, nego vse posvetno veselje.

Pač bi treba bilo izvanredno izvrstnega peresa, da bi se naslikala z njim za naše potomce vredna podoba slavnega Českega Nestorja; danes v viharju prve bolečine ozremo se le na Palackega — človeka. Ni se imenoval Palacky zastonj patrijarh svojega naroda, kajti on je združeval v sebi vse kreposti, katere more sploh hraniti v sebi človeško srce. Palacky imel je srce in duhá kakor čisto zlato; ljubitelj vsega dobrega in blazega, vnet za vse veliko in krasno, bilo je njegovo čutstvo blago in dobro ter udano le vzvišenemu. Brezkonečna miloba obdajala je slavnega možá, katerega je ves svet visoko spoštoval in kateremu se je drznila le peščica nevrednih rojakov s svojimi brezvspešnimi poskušnjami temiti pošteno zasluženo slavo.

*

Plemenita Palackova duša postala je strastna le tedaj, kedar se je kedo drznil dotikati se tega, kar mu je bilo na svetu nad vse ljubo in drago: to je bil njegov narod, katerega je ljubil iz vseh moči svojega plemenitega srca in tako goreče, kakor more občutiti jedino le mlado srce prve čiste občutke ljubezni. Takrat se je vzburilo njegovo blago bitje v pravičnem srdu, takrat je izgovarjal resno besedo onim, ki so proganjali, kar bilo je njemu najdražega, z besedo in dejanjem. In, ako se srd prikaže v takovi podobi, gotovo je plemenit in lep.

Palacky je bil priprost in skromen, kakor so le redkokedaj taki slavni možjé. Vsaka gizdavost mu je bila neznana in v svoji ponižnosti si je vsak čas prepovedoval, naj se molčí o njegovih zaslugah.

Vkljub svoji visoki starosti bil je tako bistrega in čvrstega duhá, da se mu je moral slehern, ki je poznal velikost njegovih nazorov, strmeč čuditi, a poleg tega je bil zmirom dobrodejno vesel; zato je bilo tako prijetno ž njim se občiti.

Da je srcu njegovemu bilo neznano vsakoršno samoljubje, da se ni nikedar trudil za lastni svoj dobiček, tega ni treba posebej povdarjati; merodajne so njegove lastne besede pri slavnostnem banketu: „Ako misli moj národ, da je meni dolžan hvale, naj to svojo dolžnost opravi z žrtvami za domovino!“

To so besede, katere izraževajo plemenitost mišljenja slavnega rodoljuba.

Mnogo britkosti je prestal Palacky ne le od nekaterih svojih tekmecev in rojakov, temuč tudi še več od Avstrijskih prusofilov. A on, vedno zvest svoji domovini, je hodil nevstrašeno svojo pot, po kateri jej je menil pripomoči do sreče in blagostanja.

Dokler se bode glasil slovanski jezik, gotovo bode Slovanom svetilo Palackega imé kot svetla luč, ki jih bode vodíla do svobode in prosvete.

Nad Palackijem se bodo vresničile besede pesnikove:

„Kar življenje nam podade,
Slava je najviše lé:
Ko že truplo v prah razpade,
Slavno še živí imé.“

Slovstvene stvari.

O zadevah Wolfovega slovarja.

Odprto pismo gospodu K. Dežmanu II.

Infandum jubes renovare dolorem.

2.

Pred vsem moram biti mož beseda obljubi 1. svojega pisma, da povem čitateljem našim, kako Vi, gosp. Dežman, v 111. listu „Tagblattovem“ odbijate pritožbe „Novic“ o 15letni zavleki slovensko-nemškega slovarja. *) Predno objavim Vašo ali Vašega „alter ego“ kanonado (dovolite, da se poslužujem lastnih Vaših besed) v brambo sedanjega gospoda knezoškofa na „Novice“, katerim se grozite, češ, da to, kar one o slovarji pišejo, je „offene Kriegserklärung“ škofu dr. Pogačarju, prosim Vas, da še enkrat berete dopis v 19. listu „Novic“; ako pa ste morebiti kakor jaz slabega vida, da nataknete očala in brali bote še celó z debelimi pismenkami besede: „preteklo je zdaj **15 let**, da prečastno škofijstvo ni storilo svoje dolžnosti“. Je li gospod dr. Pogačar že 15 let škof Ljubljanski? More tedaj ona pritožba tikati se samo njega? Gledite gospod Dežman! kakošna past je strast, v katero se človek sam nehoté vjame, če — kakor naš pregovor pravi — „ne pazi se na zadnja kola“. Pri vsem spoštovanji do bivšega gospoda knezoškofa dr. Widmarja ne morem — in nikoli nisem hotel — zakrivati tega, da on je neposredno in posredno največ zakrivil zavleko §. 26. Wolfove oporoke, kajti škofu nasledniku je knezoškof Wolf izročil izvršitev tega §. svoje oporoke, a ne stolnemu kapiteljnu. Ko bi bil naslednik njegov zvest ostal izgledu slavnega testatorja, ki je dobro vedel, kaj dela, in bi bil — se ve da pod svojim vednim nadzorstvom — zaupal izvršitev 2. dela onemu komitetu, ki je izvršil 1. del, slovensko-nemški slovar bil bi že davno dovršen in, kolikor je pri slovnikih živih jezikov v obče mogoče, dobro dovršen, vsaj je že meseca junija 1865. leta ranjki Blaznik prevdarek stroškov tiska in papirja za 125 pôl v 2000 iztiskih položil, in za sposobnega vrednika nabranega materijala ne bi bilo nobene skrbi. Če tudi bili bi stroški za rokopis 2. dela, za vrednika, za papir in tisek nekoliko viši bili zato, ker se je poslednja leta vse podražilo (stroški za vrednika, papir in tisek v 6000 iztiskih za 1. del, ki se je tiskati začel leta 1855. in je bil dotiskan koncem l. 1859., so znesli okoli 15000 gold. v prejšnjem (konv.) denarji), ne bi bilo zarad tega nikakoršne ovire, kajti zapuščina preblagega knezoškofa Wolfa za slovar bila je bogata in dandanes po lani razglašenem škofijskem izkazku utegne znašati že — nad 60.000 gold. a. v.

Kako se nesrečna stvar do danes brezvspešno mota od leta 1861., ko je deželni odbor vsled predloga ranjkega dr. Tomana po sklepu deželnega zbora 16. dne jan. leta 1861. dobil nalog, nadzorovati izdelovanje slovensko-nemškega slovarja, to bodem v prihodnjem pismu po aktih dokazal. Zdaj naj našim čitateljem le povem, kako Vi, g. Dežman, v „Tagblattu“ to motanje zagovarjate.

Glavne točke Vašega zagovora so: 1. „Po sklepu dež. zbora l. 1861. je ta stvar prišla enekrati v razgovor dež. zboru, al dotično poizvedovanje je konstatiralo zmirom to, da za tisek dodelanega slov.-nemškega rokopisa ni, ampak le zmeden materijal (wüstes Material) nabranih besed se nahaja, ki potrebuje vredbe po sposobnem leksikografu.

2. Sedanji knezoškof si je že kot prošt na vso moč prizadeval, pripravno delalno moč za ta posel pridobiti, al zaželeni rokopis se ni mogel dovršiti.

3. Prepričanje tedaj, da dandanes nikakor ni mogoče tako delo izvršiti, bilo je vzrok, da se je zadnja leta v deželnem zboru o tej reči molčalo in da celó dr. Bleiweis ni več za vredno spoznal, o tem še besedice spregovoriti. Hipoma pa po demisiji Klunovi poči zadnjič v „Novicah“ iz Dunaja (?!) datirani tužni glas o strašanski zavleki slovarjevi, da se to nalašč godi, — da je stvar v nesrečnih rokah in da škofijstvo s tem slab izgled daje o izvrševanji oporok. Ves §. 26. Wolfove oporoke se deloma citira, pri tem pa se „Novicam“ nesreča (malheur) pripeti, da prav tisti stavek, ki izrazuje namen testatorjev, da stroške tiska na-se vzame zato, da se tisek ne zavleče, je z debelimi pismenkami natisnen. Knezoškof Wolf je po takem že dodelani rokopis imel pred očmi, o katerem mu je menda dr. Bleiweis pripovedoval. Ker tedaj sedanji škof dela, ki ga še ni, ne more tiskati dati, zato se mu očita, da škofiji svoji slab izgled daje!“ —

To je jedro Tagblattove „kanonade“ na „Novice.“

Drugi pot hočem to strelivo na situ resnice prerešetati, da se bode razvidelo, ali je „Spiegelfechterei“ to,

---

*) V 1. pismu na str. 174. vrsti 24. odspod se mora brati nemško-slovenski slovar, a ne slovensko-nemški, kakor je po pomoti tiskano.

kar so „Novice“ pisale ali pa to, kar „Tagblatt“ svetu prodaja. Dr. Jan. Bleiweis.

Mnogovrstne novice.

* *Kako hira kupčijstvo zavoljo ustanka v Bosni in* Hercegovini, kaže popis v „Obzoru“, kjer se bere sledeče: Iz Avstrije in Ogerske tožijo trgovci, da jim je mnogo škode zavoljo tega, ker ustanka še ni konec. V Bosno in Hercegovino se sicer prodaja mnogo sukna, pamučine (pavole), plehaste robe, svetilnic, stekla, piva, soli, opeke, voska, loncev, sit, moke, konopcev itd., odkar pa boj traja, ne gré v te kraje prav nič od vseh teh stvari. Od druge strani pa je velika zguba trgovini to, da iz Bosne in Hercegovine ne pride sedaj v Avstrijo in Ogersko nič surovine, goved, kož, žita, lesa, volne, šišk, pijavk, suhih češpelj itd. Vsa trgovina je zaspala.

* *Od učitelja ljudskih šol po novem liberalnem kopitu* beremo v „Vaterl.“ sledečo lepo povest: Sopruga (žena) nekega učitelja je naprosila soprugo druzega učitelja, naj bi njeno hčerko k birmi peljala. Naprošena kumica (botra) jej odgovori, da to rada storí, da pa mora poprej s svojim možem govoriti. Čez malo dni potem je prejel učitelj od svojega tovariša po poštni listnici sledeči odgovor: „Častiti gospod! Vaši prošnji, ki ste jo v nedeljo moji soprugi razodeli, ne morem vstreči zato, ker za take reči po svojem prepričanji ne morem denarja trositi; povem Vam pa tudi, da niti Vas niti nikogar druzega ne bom za tako reč nadlegoval, kedar moja hči v tista leta pride, ko drugi otroke svoje k birmi peljejo.“ — Ta mož je učitelj v nekem Dunajskem okrajt in ima upanje kmalu do službe nadučitelja dospeti. Srečna šola — dostavlja „Vaterl.“ — ki ima take robe učitelje za gojitelje svoje mladine!

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

V.

Mati ga izdá.

(Dalje.)

Meni je bilo to, kar se je tu pokazalo, zadosten dokaz, da je igralka gledé umora popolnoma nedolžna. Zato ji naznanim, da je prosta, ter jej izročim vse, kar je bilo njenega med onimi rečmi, kar sem jih v gostilnici sabo vzel. Bilo je med njimi več krasnega in veliko vrednega lišpa. Toda ona izbere iz vseh teh reči le, kar je bilo prej njena lastnina, in potrebno obleko; vsa ona darila pa, kar jih je dobila od „barona“, zmeče zaničljivo nazaj v škrinjo, da-si so bila več stotakov vredna. Obljubivši mi, da mi bo naznanila kraj, kamor se bo podala in prišla pričat zoper hudodelnika, če bo treba, se odpelje. Jaz je pri preiskavi nisem več potreboval, in tako se nisem zmenil za-njo, dasiravno mi je došlo pozneje naznanilo od nje, da je na nekem nemškem odru engažirana.

Po tem prvem zaslišanji končam poročilo do više sodnije in čez tri dni dobim ukaz, nadaljevati preiskavo, katero sem v mestu M. pričel. Drugi dan mi doidejo tudi vsi akti te pravde. Ker sem zdaj gotov, da imam prava hudodelnika v pestéh, me je volja, trdo se lotiti te reči in jo brž dognati. Obdolženca sta še vedno trdovratno tajila, še celó, ko sem jima povedal, da sem slišal na lastna ušesa obojni njuni pogovor, in ko so žandarji bili kot priče zadnjega pogovora pri podobi zaslišani. Glavnih dokazov še tedaj nisem imel v rokah, zato pišem sodniji v M., da naj pošlje, če mogoče, deklo umorjene vdove in potovko, ki je srečala onega gosposkega človeka v hosti, sem. Odgovor sodnije, ki mi doide še le po dvakratnem priganjanji, je ta, da pač potovka lahko pride, če zahtevam, o dekli pa je zdravnik rekel, da bi ne strpela nobenega potovanja, ker je tako slaba, da utegne čez teden dni umreti.

Nevoljen zarad take malomarnosti, katera bi bila lahko vzela mi glavno pričo, se z jetnikoma in njunimi čuvaji brž odpeljem v M.

Pot je bila dolga in težavna, ker nismo mogli rabiti železnice. Tje dospevši podamo se vsi v bolnišnico, kjer je dekla še vedno bivala. Zdravnik mi pové, da gré h koncu ž njo in da se nič več ne zaveda. Vendar silim, da nas peljejo k njeni postelji; tam ukažem čuvajem postaviti „barona“ in njegovo mater tik postelje, sam pa se vstopim za zglavje in jamem buditi na videz spavajočo revico. Prebudi se in ko se jej odpró očí, upró se v „barona“ in njegovo mater in glasovi nečloveškim podobni jej kipé iz grla. Očesa se odpreta, kolikor mogoče, ob enem vzdigne revica roki in ji raztegne proti „baronu“, kakor bi se ga hotela vbraniti; potem se vrže na stran in ko zagleda mene, se sklenete roki, kakor da bi prosili mene pomoči. Jaz se nagnem k nji in jej zeló glasno zavpijem na ušesa:

„Je ta tisti, ki vas je s sekiro po glavi vdaril?“

Živahno prikimanje mi je odgovor, potem me prime revica za roko in kaže z drugo, da proč ž njim. Meni krvavi srce, vendar dolžnost me veže, toliko spraviti ž nje, kolikor je mogoče. Zato jo prašam dalje:

„In ta ženska je bila tudi zraven?“

Zopet prikima revica in se skuša zariti v posteljo.

„Kaj rečete vi na to?“ se obrnem potem k „baronu“, ki se mi zdi nekako prestrašen. „Poglejte tu, kaj ste storili! Ali morete gledati to osebo, ki je zdaj komaj še človeku podobna?“

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

V Gorici 4. junija. — Še en dan (6. t. m.) in mestne volitve so pri kraji. Stari Rimljan je pel: Beatus vir, qui procul negotiis paterna rura bobus exercet suis“. Jez pa si mislim: Blagor mu, kedor z visocega doli — znad strank — gleda volitne homatije. Naši časniki niso ta pot skoraj nič govorili o volitvah in kandidatih, tudi po mestu ni bilo nič videti tiste gorje, tistega lora kakor pred leti, tem živejša pa je bila skrivna borba v volitnih shodih in zunaj njih. V 3. volilni skupščini so bili dveh strank kandidati prilepljeni po voglih stranke „Insonzove“ in nove liberalne — „Goriziano-ve“, kateri ste enega skupnega kandidata imeli, 2 druga pa vsaka svoja. Izid je bil ta-le: glasovalcev 261, „Isonzo-vci“ izvoljeni sè 104 glasovi, „Gorizianovci“ so imeli le ostalih 57 glasov. „L' Eco“ pravi, da je imela „Isonzo-u“ nasprotna stranka izprva zagotovljenih 250 glasov, pa da jih je 200 odpadlo in se volitve zdržalo, ali pa k „Isonzovcem“ ubežalo. Manjkalo je ljudem te stranke zavednosti, stanovitnosti, pravih kolovodjev in agitatorjev. Klerikalna stranka se je večidel zdržala volitve. — Nekaj novega nam je pokazala 2. skupine volitev. Po voglih so bili priporočeni ti-le 3 možje (ki so že bili tudi prej v starešinstvu): dvorni svetovavec vitez Bosizio, Fr. dr. Dellabona, notar, in H. bar. Ritter, ud više zbornice Dunajske. In ta 3 imena je priporočal — cvet stare lieberalne stranke (ali recimo „Isonzo-ve“),

druzih plakatov ni bilo po voglih, pač pa so se od druzih strani priporočali gg. major vitez Catinelli (bivši starešina), vitez Ritter in naš dr. Tonkli, izmed katerih se je bil g. Catinelli še za časa kanditature odpovedal. Kar se tiče stranke, ki je poslednje 3 kandidate postavila, obsoja jo današnji „Isonzo“ prav ostro, kakor se njemu spodobi. Pravi, da — potem, ko so vsi nekdanji podporniki vlado zapustili — hotela je s pomočjo policije in uradnikov omenjene 3 gospode v starešinstvo spraviti; da to je nezaslišano, da bi bil kedaj kak Sovenec, in sicer tak Slovenec, kakor dr. Tonkli, sedel v mestnem zboru; da zato so se meščani oklenili „Isonzo-vih“ priporočencev i. t. d. L' Eco“ ni tako hud; on pravi, da se je borila z „Isonzovci“ neka druga stranka, katero so podpirale vladne oblasti in Slovenci Goriški. Povdarjaje „fiaško“ te stranke se baha „Isonzo“ sè svojo zmago; izvoljeni so namreč njegovi kandidatje sè 176—178 glasovi; druga trojica kandidatov je imela tedaj samih 106 glasov. — Za pojutranjem so „Isonzovci“ nemalo v zadregi, nimajo pripravnih mož; nadejajo se pa vendar zmage tudi v I. vol. razredu. Nasprotna stranka kandiduje tudi to pot spet enega Slovenca. — Gledé tega, kar trdi „Is.“ da ni bil še nikdar kak Slovenec v starešinstvu, naj mu smem jez spomin okrepčati. Pred letom 1860. je bil skoz več let ranjki gimn. profesor J. Budal v starešinstvu; znabiti so bili tudi še drugi slov. možje, ki se jih pa jez več ne spominjam. To je tedaj košček naše Goriške zgodovine. Zdaj pa še drobtinico staro-avstrijske. Pokopali smo 29. pr. m. gimnazijskega direktorja v pokoji duhovna g. Iv. K. Restani-a, kateri je od l. 1866. v Gorici bival in že 2 leti bolan bil. Rajnki — učen mož — je bil steber nekdajne Avstrijske vlade v Italiji. Pričel je bil svojo kariêro v muzičnem korservatôriji v Milanu, bil potem podprefekt gimnazijski v Paviji in Milanu in licealni prof. v Lodi-h. Potem, ko smo bili Lombardijo zgubili, prišel je za profesorja v Benetke, postal je pozneje začasni gimn. ravnatelj v Veroni in poslednjič v Vidmu (do 66. leta). V Milanu je bil cênzor gledišćnih iger, državni epigrafist; pod Radetzkyem pregledovalec vnanjih tiskovin; v Benetkah ud pregledovalne komisije za tisk in urednik vladnega lista „Gazetta di Venezia“. L. 1849. je bil v Milanu od službe odstavljen, ali vsled ojstre preiskave spet na prejšnje mesto postavljen. Služil je od l. 1828. —66. Rojen je bil v Villanovi pri Bergamo-u. Pri pogrebu smo videli tudi nekaj tukaj bivajočih nekdanjih Avstr.-italijanskih uradnikov. — Sviloprejke gredó tod pri Gorici skoraj vsem pod zlo.*) — Tisti služabnik gr. A. v Podgori, o katerem sem uni pot pisal, da gre govorica, da je svoji ženi zavdal, izpuščen je iz zapora, ker mu niso mogli nič dokazati. Zastran unega dozdevnega umora (Karminca), o katerem sem poročal, ni mogla sodnija dosedaj še nič izvedeti; vendar pa je tisti, ki je bil truplo v vodnjaku našel, še zmiraj zaprt. — Vreme imamo zdaj krasno; ljudi vnanjih je danes vse polno v Gorici.

Iz Celovca 31. maja. = Ker so „Novice“ poročale o prvi letošnji volitvi mestnih odbornikov, naj povedó še nekoliko o drugi, ki je 27. dne t. m. bila zato, ker o prvi volitvi v 3. razredu voljena gospoda Pamperl in Rieder nista hotela biti odbornika. Brali smo sicer v Vašem listu, kaj so liberalci in njim na čelu Dežman počenjali pri vaših mestnih volitvah; al ko bi bili videli, kaj so počeli tukajšnji, rekli bi, da Dežman in njegovi pomočniki so le „lehrfantje“ proti našim mojstrom. Izduhtali so najprej že to, da je, vkljub protestu prof. Einspielerja, volitev bila v soboto, ker so vedeli, da ta dan mnoge volivce rokodelskega stanú zadržuje k volitvi priti. Vrh tega so cel teden vsake baže društva imela svoje zbore, med katerimi avantgarda bila je tukujšnja „feuerwehr“. „Fortschrittlerji“ so dali natisniti poziv k volitvi, kateremu se je na obrazu bralo, kakošen strah so imeli liberalci, da ne bi padli pri volitvi; ta poziv so razpošiljali križem po mestu in — dodali mu kar glasovnico, na kateri ste natisnjena bila imeni Stipperger in Luggin, ki naj ju volijo. Na dan volitve pa so vpregli vsa kolesa, da so od hiše do hiše dirjala po volivcih in na magistratu zunaj pred hišo in notri od stopnice do stopnice so stali pionirji liberalizma in pritiskali na volivce, da je bilo groza! Govorilo se je tudi in menda ni bilo zlagano, da je pred volitvami nekoliko feuerwehrcev celó v Inspruk se podalo na študije, kako osnovati agitacije za srečen izid volitev. In res zmôgli so s svojima dvema kandidatoma: Arhitekt Stipperger je dobil 127, dr. Luggin pa 118 glasov memo naših kandidatov, od katerih je Dorrer dobil 90, baron Ankershofen pa 87 glasov, kateremu 28 glasov zato niso šteli, ker je na glasovnici stalo samo imé Ankershofen. Gledite, kako „korektni“ so liberalubi! Zdaj je zopet Celovec miren. — Če tudi 27. dan maja o tem oziru ni bil vesel za nas, bil je vendar dan velikega veselja v drugem oziru za našo škofijo: prečastiti naš knezoškof dr. Wiery ostal nam je vladika. Bali smo se namreč zgubiti ga, ker bila je oni dan volitev knezoškofa Salcburškega, kamor so mnogi želeli ga dobiti. Pri ponovljeni volitvi (kajti Salcburški kapitelj ima starodavno pravico, škofa voliti) bil je za škofa Salcburškega izvoljen dr. Albert Eder, opat samostana Benediktinskega v Šentpetru pri Salcburgu.

Iz Šturije pri Vipavi. (*Javna zahvala.*) Podpisani šteje si v sveto dolžnost trojnim dobrotnikom tukajšnje šole v svojem, svoje šolske mladine, krajnega šolskega sveta in imenu občine najtoplepše zahvaliti se. Ti trojni dobrotniki so: a) Sl. vodstvo deželne sadje- in vinorejske šole v Mariboru, katero je tukajšnji šoli 400 dveletnih jabelčnih in hruševih divjakov, 60 kosov cepičev različnega žlahnega sadnega drevja na prošnjo podpisanega poslalo in brezplačno prepustilo. b) Sl. kmetijska družba Kranjska, katera je za vrejenje tukajšnje šolske drevesnice svoto 25 gold. podelila in poslala. c) Sl. vodstvo deželne sadje- in vinorejske šole na Slapu pri Vipavi, katero je za tukajšnjo šolsko drevesnico 36 vrst različnih cepljenih sadnih drevesc brezplačno podelilo. Ti trojni darovi so pripomogli, da se je v začetku tekoče spomladi tukajšnja šolska drevesnica v dobri stan spraviti in osnovati mogla. Edini pripomoči imenovanih treh dobrotnikov je tudi pripisovati, da se tukajšnja šolska mladina že letos v glavnih opravilih sadjerejskih vsestransko in dejansko podučevati more. Toraj še enkrat rečem: presrčna zahvala!

Vodstvo enorazredne ljudske šole v Šturiji pri Vipavi 31. maja 1876.

Matija Rant, učitelj in vodja.

Iz spodnje Idrije 3. maja. — V 17. listu „Novic“ l. l. str. 144 se je bralo, kako da je komisija pravično pripoznala, da zares škoduje dim Idrijske topilnice, ker živega srebra vsacih 24 ur izpusti 3·17 funtov itd. Tudi je v poročilu na 5. vprašanje nasvetovala pripomočke in naredbe, da bi se škodljivo delanje arzenikovega prahu (Hüttenrauches) odstranilo ali vsaj zmanjšalo. V tem odgovoru je med drugim tudi svetovala, naj bi c. k. rudarstvo od kmetov od Idrije do spodnje Idrije vsa zemljišča pokupilo, in potem drugim s to pogodbo prodalo, da bi ne smeli za škodo se nikoli več kaj pritožiti, ali pa naj bi jih z lesovim semenom zasejali, da bi sčasoma gozd izrastel. To je bilo od c. kr. rudar-

*) Res nesrečna je sviloreja že mnogo let. Vred.

skega glavarstva v Celovcu dne 17. aprila 1875 št. 905 potrjeno, — al, žalibog, naši gospodje nočejo od tega nič vedeti! Če se pomisli, koliko škode da nam je že storjene od 100 let sèm, lahko se razvidi, da bodo skoraj zemljišča, kar bi škode od tega časa plačati morali, zastonj dobili. Kupili so kravo za skušnjo („Probekuh"), katero neki rudar redí in oskrbuje. Storila je 20. dne maja t. l. mrtvo tele, katero je bilo $1\frac{1}{2}$ čevlja dolgo in tehtalo kakih 10 do 12 funtov. Pokazali so ga gosp. Jan. Leskovcu; on mi piše, da naj grem to lele h konjedercu pogledat, kakošno da je, in naj ga popišem, da ga ne bodo mogli vtajiti. Ker pa sem ravno ta dan v Logatcu bil, gre moj zet to tele pogledat in popisat, kateremu je konjač Štefan Hamberger o tej škodi pravil, da je slišal govoriti, da je krava tudi lansko leto mrtvo tele storila, pa da ga je rudar zakopal. Ravno tisti dan na večer pride pa konjačeva žena in pripoveduje, da so Idrijski gospodje konjaču prepovedali, o tem komu kaj povedati, da se to ne razglasi. Čemu to skrivanje, če gre za to, da se resnica odkrije? *)

Naj tudi to „Novicam" naznanim, kako da so nam škodo spoznali in popisali: hišni štev. 1 — 1286 gold. 30 kr., hiš. št. 32 — 324 gold. 40 kr., hiš. št. 36 — 1076 gold. 10 kr., hiš. št. 34 — 3437 gold. 40 kr., hiš. št. 30 — 186 gold. 20 kr., hiš. št. 52 — 99 gold. Te hišne številke spadajo v spodnjo Kanomljo. V spodnji Idriji pa hiš. št. 1 — 96 gold., hiš. št. 7 — 22 gold., hiš. št. 13 — 82 gold., hiš. št. 15 — 98 gold., hiš. št. 18 — 74 gold., hiš. št. 20 — 22 gold., hiš. št. 30 — 126 gold., hiš. št. 34 — 22 gld., hiš. št. 35 — 74 gld., hiš. št. 36 — 46 gold., hiš. št. 37 — 22 gold., hiš. št. 39 — 34 gold., hiš. št. 43 — 22 gold., hiš. št. 24 — 62 gold., hiš. št. 4 — 22 gold., in hiš. št. 29 — 22 gold. — V Idriji hiš. štev. 164 — 34 gold., hiš. štev. 166 — 34 gold., hiš. štev. 165 — 34 gold., hiš. štev. 163 — 62 gold., in hiš. štev. 385 — 122 goldinarjev, tistega pa, kateremu največ škoduje (hišna štev. 33 v spodnji Kanomlji), še vpisali niso. Ali je to pravično? Ko sem dne 30. septembra 1875. leta to razdelitev pregledal in podpisal, čudil sem se taki razmeri razdelitve za servitutno odvezo, po kateri so nasproti enemu 1174 gold. 83 kr., drugemu 1085 gold. 88 kr. spoznali, to je, enemu samemu več kakor trem drugim. Mislil sem in mislil: ali je li to prav ali je to pravično, da so kmetje tako malo odškodvani bili? Mislil sem še marsikaj, pa ker vse misli ne smejo v tisek priti, da pisavec ne pride v stisko, zato ohranim misli v svoji glavi. Boštjan Leskovic.

Iz Senožeč 3. junija. (*Redko mežnarjevo službovanje in njegova starost; liberalna županija Senožeška.*) Pred mesecem dni je tukaj mežnar Matevž Kolar v 91. letu svoje starosti umrl. Bil je orjaškega, vedno zdravega života; služil je od svojega 20. leta, s pretrgom enega leta, do leta 1874., dokler ga niso jele moči zapuščati; osem fajmoštrov je služil, od katerih jih je šest, ki so dosegli visoko starost mrtvih, eden: častni korar častiti g. Anton Ukmar v 83. letu svoje starosti živi v Tomaji na Goriškem in drugi: sedanji častiti g. fajmošter v Senožečah. Ker je ranjki bil priljuden in pošten človek, naj so mu te vrstice v spomin. — Nasproti prejšnjemu, zvesto narodnemu županstvu sedanje tukajšnje „liberalno" županstvo čedalje bolj svojo nemškutarsko barvo na dan spravlja: vse njegovo občevanje s cesarskimi in drugimi uradi je nemško, celó njegovo pismenske marke so bledožolto črne postale. Kmalu utegne priti čas, da županov **župan**, recte sekretarij, ki je ob zadnjih volitvah za kupčijsko zbornico v družbi druzih Gutmansthalu služil in volilne liste po svojej navadni metodi za „reichs"-nemškutarje, „Karuzo" itd. nabiral, bo še naslov „die Wacht am Rhein", v županijske pečatnike spravil. — Mi sicer dobro znamo, da ni pristojno, umazano domače perilo po časnikih prati; al, kakor stvari zdaj pri nas stojijo, ne moremo si kaj, da ne bi še omenili nekaj. Občinski kal, v katerega se je razen onih 200 gold., katere je prejšnji župan za plemeniti namen od sl. c. kr. kmetijske družbe pridobil, še do 1000 goldinarjev vrednih soseskinih moči pogreznilo, se dan za dnevom bolj vdira; tukajšnja nova šola, katera je bila pretekli teden kolavdirana, je pod načelstvom županovim vsestransko umetno in trdno dodelana; treba bo vsake kvatre zidarjev, mizarjev in ključarjev rabiti ter plačevati; občinske in druge poti so vse v slabem stanu; z gozdovi se tako gospodari, da je gorjé; les se zdaj ne bo, kot dosedaj, celo leto po gozdih, deloma po milosti županovi, deloma po vsakaterega volji sekal; vsi oni, kateri so bili izrečni sovražniki individuelne razdelitve gozdov, zdaj najbolj na razdelitev silijo, ker so prepričani, da najslabejši gospodar ne more slabeje z gozdom gospodariti, kakor zdaj županija gospodari.

Z Vrhniške okolice 4. junija. — Kakor vsled dopisa iz Dolenskega v zadnjem listu „Novic" ondi radovedno pričakujejo osode spomenice Ljubljanskemu stolnemu dekanu gosp. Zupanu izročene, tako tudi mi tukaj. Stvar je neizmerne važnosti, kajti omenjena spomenica je izraz vse duhovščine Kranjske, izvzemši kopico onih, ki se ne zavedajo, da se za katoličana skoro nič hujšega misliti ne dade nego je nepretrgana hvala narodu sovražnega in bogokletnega „Tagblatt-a". Povdarjam tedaj še enkrat, da duhovščina hrepení zvedeti: ali se je izročila ona spomenica na mesto, kamor gré? Odkritosrčna mora biti beseda in možata, kedar gre za svetinje naroda našega, in ni se zamere bati nikomur, kdor jo govorí za to, da se poravná, kar ni bilo prav, in povrne mir med vznemirjene. — „Novice" s krepko, pa „propter scandalum pusilorum" — s spodobno besedo pobijajo „Tagblattove" zagovore, zavrnile pa dozdaj niso še njegove pajdašice „Neue fr. Presse", ki se drznila zaupanje izreči, da sedanji knezoškof bode po vsem, kakor je podoba, stopil v stopinje škofa Ljubljanskega grofa Herbersteina. Mar „Pressini" ta pisec ni čutil, kako je s tem izrekom vsi duhovščini naši udaril v obraz? Če ni vedil, kaj je pisaril, naj mu povem jaz. Ravno 100 let je, kar je Herberstein sedel na prestolu Ljubljanske škofije. Bil je poln jozefinskega duhá; kot takošen bil je malo prijazen sv. apostoljskemu sedežu in je med druzimi naredbami na pr. zabranil frančiškanom v god porcijunkule spovedovati; da — še celó zvoniti je prepovedal tisti dan cerkvi njihovi. Kapitelj ga ni imel moža, ki bi bil nepremišljenega škofa opozoril, da ta čin je v protislovji s katoliško cerkvijo; menda so bili vsi korarji takrat ali tudi jozefinarji ali pa preboječe dušice. Kaj se zgodí? — Bilo je 1. dne avgusta 1787. l. popoldan. Pri frančiškanih zazvoni slovesno prazniku vkljub škofovi prepovedi, in Herberstein pade v Slonovih ulicah, kjer je ravno šel, mrtev na tla. Herberstein je neki malo prej zagotovljal, da svoje jozefinske ideje hoče in mora izpeljati, če tudi bi imel razburiti s tem tudi ves svet. Pa Bog je nad nami, ki pristriže perute prevzetnemu ravno takrat, ko bi mislil sfrčati najbolj visoko.

Iz Ljubljane. — Banka „Slovenija" je imela včeraj občni zbor. Zbralo se je mnogo delničarjev iz vseh krajev slovenskih; razprava je bila sem ter tje jako živahna. Danes ni prostora poročati o vseh obravnavah.

*) Vsaj smo že pred mnogimi leti v „Novicah" brali, da je gosp. dr. Bleiweis c. k. vladi sami poročal, da so splavi pri kravah navadna prikazen v Idrijski okolici in da je kriv tega strupeni dim živega srebra. Pis.

tedaj poročamo samo o najvažnejši 5. točki zborovega programa, v kateri ravnateljstvo predlaga drugo doplačanje na akcije. Pri tej točki poprime dr. J. Bleiweis besedo in stavi sledeči motivirani predlog: „Sklep: ali se doplača ali ne doplača, naj se odloží za danes in skliče naj se po pravilih bankinih izvanredni občni zbor v teku meseca julija t. l. — danes pa se v smislu §. 54. voli pregledovalni odbor, ki ima stan banke obširno in temeljito iz ozirov v današnjem zboru navedenih preiskavati in dotične predloge staviti, katere ravnateljstvo prihodnjemu izvanrednemu zboru v obravnavo in sklep predloží.“ Ta predlog je bil enoglasno sprejet, in tako tudi dostavek železničn. kontrolorja gosp. Vošnjaka: „da izvoljeni pregledovalni odbor ima pravico, o naročeni mu preiskavi privzeti izvedencev v bankinih zadevah.“ V ta izvanredni pregledovalni odbor so bili voljeni gospodje: Karol Žagar, deželne blagajnice kontrolor, Ivan Vilhar, posestnik, Jož. Jerič, župnik v pokoji, — za namestnika pa Luka Robič, deželni poslanec.

— Po dopisu sl. ministerstva kmetijstva od 18. dne p. m. je gosp. profesor Povšè na deželni kmetijski šoli Goriški dobil nálog, da lani na Gorenskem pričete preiskave o veči ali manjši koristi različnih rodov goveje živine za deželo Kranjsko na Notranjskem in Dolenskem nadaljuje. Ker sl. ministerstvo želí, da družba kmetijska gospodu profesorju o naročenem mu važnem poslu kolikor moči na roko gre, zato razglaša odbor družbe kmetijske to naročilo vsem našim živinorejcem, še posebno pa odbornikom podružnic kmetijskih in udom naše družbe s prošnjo, naj častitega našega rojaka, ki je le na korist domači govedoreji dobil navedeni nalog, na potovanji njegovem blagovoljno podpirajo s poročili o vsem, ki jih potrebuje, da temeljito more dovršiti častni svoj nalog.

— (*Iz deželnega odbora.*) Predlogu dotičnih šolskih svetov, naj se Jakob Petrič imenuje za definitivnega učitelja v Grahovem, je deželni odbor pritrdil. — Gledé jako važne naprave mostú čez Savo pri Št. Jakobu poleg Ljubljane, je zopet pričeti obravnava, da bi se ta na več straní koristni most z večstransko pripomočjo kmalu napravil.

— Danes gré po mestu glas, da bivši stolni kaplan gospod Karol Klun je prejel od knezoškofijstva ukaz, da do 9. dne t. m. mora nastopiti vikarijat v Zagorji, sicer je suspendiran „a ministerio in magisterio“. — Mi na dvojno stran živo obžalujemo ta nemškemu „kulturkampfu“ podobni ukaz, ki po naših mislih (vsaj g. Klunu tudi najhujši antiklerikalci ne najmanjše krivde v dubovskem njegovem poslu očitati ne morejo), utegne dimenzije dobiti, o katerih se dandanes še ne vé izid.

— Za nesrečne maharje v „besedi“ čitalnični nabranih 288 gold. 37 kr. je izročil čitalnice predsednik gosp. Martinu Peruciju, posestniku v Lipah, gosp. M. Remškarju, županu na Brezovici in gosp. Jan. Gamsu, posestniku v Iški Loki, ki so po dogovoru z druzimi kmetovalci nasvetovali, naj se ta denar obrne za živo potrebno iztrebljenje močvirnih grabnov v okolici Ljubljanski, da se, ako zopet utegne priti nesreča povodnje, po odtoku vode odvrne nova škoda kmetom posestnikom, ki so največ škode dozdaj trpeli. Ker je ta nasvet v resnici hvale vreden, so gori navedeni možje dobili ta denar v omenjeni namen in prosili, naj se po „Novicah“ topla zahvala izreče sl. čitalnici za lepo pripomoč v imenu poškodovanih kmetov.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Delegaciji ste sklenili svoje zborovanje v Budapeštu 3. dne t. m.

— Nekateri časniki hočejo vedeti, da bode Hasner predsednik na novo ustanovljene upravne sodnije.

— Huda sapa veje po vladnih krogih. Dosedanji mili vetrovi spreobrnili so se mahoma v ostro burjo, kajti med Dunajsko in Rusko vlado so se strune razpora hudo napele in že se pripoveduje, da Ruska vlada pokliče svojega poročnika Novikova iz Dunaja nazaj. Avstrijski poročnik v Carigradu grof Zichy (Magjar) je neki z Angleškim Turčiji v srce udanim poročnikom lordom Elliotom vred podpihoval plamen revolucije v Carigradu in podpiral početje mladoturkov. Bati se je tedaj po vsem tem, da ne bi iz ustanka na Turškem nastale velike svetovne prekucije. Če pa to pride, kako bo grof Andrassy zagovarjal svojo vnanjo politiko?

Iz Prage. — Pokopali so preteklo sredo Palackega. Popisati vseh pogrebnih svečanosti ni mogoče; dosti naj je to, da dosihmal ni bil noben cesar in noben kralj tako k grobu spremljan kot prosti mož — Palacky. Nad 100.000 ljudstva vseh stanov in različnih vér, nad 300 kočij, čez 300 zastav, 100 banderij na konjih itd. udeležilo se je pogreba, ki ga je društvo „Česky klub“ tako izvrstno vredilo, da se je sprevod v najlepšem redu vršil od konca do kraja. Čeravno bil je Palacky protestant, peli so pogrebu njegovemu tudi zvonovi vseh katoliških cerkev in spremili so ga duhovni katoliški. Tako častilo in ljubilo je vse velikega rodoljuba, res očeta naroda. To pač je sijajno novo znamenje Avstrijskim centralistom vsem, da državna ideja, za katero se neprenehoma borijo Čehi, je živa, krepko živa tako, kakor leta 1871. pod ministerstvom Hohenwartovim. Slava takemu narodu!

Iz Turškega bojišča. — Prekuc vladarja v Carigradu ni situacije na bojišči nič spremenil, dasiravno si Evropske vlade obetajo, da bo novi sultan vpeljal reforme. Ustajniki ne upajo nikomur, ki sedi na Mohamedovem stolu. — Najvažnejše dogodbe se godé zdaj v Bulgariji, kjer ustajnikov čete kar iz tal rastejo in iz krajev dobivajo pomoči po ljudéh in orožji. — V Srbiji se ne govorí o drugem, nego o vojski, uradni list je poln imenovanj vojnih poveljnikov. — Pri Črnogorskem knezu so bili pretekli teden glavarji Hercegovinskih ustajnikov in se prav zadovoljnih obrazov vrnili. Sliši se, da so mu ponudili nadpoveljništvo vse vojne ob času vojske.

Turška. — Prejšnji sultan je mrtev, vsak misli, da so ga zadavili. Oficijalni listi in tudi Turški zdravniki sicer trdijo, da se je sam usmrtil prerezavši si v zmešanosti žile, ali kdo bo to verjel! K večemu tisti, ki zagovarjajo sovražnike in zatiralce Slovanov celó še takrat, če svoje vladarje moré.

Žitna cena

v Ljubljani 3. junija 1876.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. —. banaška 10 fl. 28. — turšice 6 fl. —. soršice 7 fl. 20. — rži 6 fl. 40. — ječmena 4 fl. 80. — prosa 4 fl. 80. — ajde 6 fl. —. — ovsa 3 fl. 80. — Krompir 4 fl. 30 kr. 100 kilogramov.

Loterijne srečke:

v Trstu	3. junija 1876:	81.	17.	73.	47.	59.
v Lincu		88.	20.	23.	53.	54.

Prihodnje srečkanje v Trstu 17. junija

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.